

بررسی تأثیر انجمن ایران و آمریکا بر ساختار نهادهای آموزشی در ایران

(۱۳۴۲-۱۳۵۷ ش)

محسن پرویش^۱

چکیده

از دیرباز موقعیت ژئوپلیتیکی ایران، توجه سیاست‌گذاران بسیاری از کشورها را به خود جلب کرده است. در این بین یکی از کشورهایی که درصدد رابطه سیاسی و فرهنگی با ایران برآمد آمریکا است. تغییر سیاست‌های کلی آمریکا بعد از جنگ جهانی اول موجب شد تا این کشور از انزوای سیاسی خارج شود و خود را در عرصه جهانی به‌عنوان یک کشور ابرقدرت مطرح نماید. در نیمه دوم قرن نوزدهم آمریکا بر آن شد تا روابط فرهنگی خود را با جهان از جمله خاورمیانه گسترش دهد که ایران هم جزو این مناطق بود. در این برهه زمانی روابط فرهنگی آمریکا و ایران کاملاً در خطوطی مجزا از روابط سیاسی صورت می‌گرفت؛ اما در دوره پهلوی دوم اهداف فرهنگی آمریکا کاملاً منطبق بر اصول سیاست خارجی این کشور بود. راه‌اندازی نهادهای فرهنگی در ایران از جمله انجمن ایران و آمریکا برای رسیدن به همین اهداف بود. از این‌رو تلاش و فعالیت‌های مستقیم فرهنگی آمریکا از طریق انجمن برای جست‌وجوی شیوه نزدیک‌شدن به جوانان را می‌توان یکی از زمینه‌های کنترل نظام آموزشی و تربیتی عنوان کرد؛ بنابراین پژوهش حاضر به روش تاریخی و مبتنی بر اسناد و گزارش‌های آرشیوی و با بهره‌گیری از رویکرد توصیفی-تحلیلی درصدد تبیین این مسئله است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که برنامه‌های فرهنگی آمریکا در قالب انجمن ایران و آمریکا کاملاً با سیاست خارجی آمریکا در ایران برای تأثیرگذاری در سطوح آموزشی و دانشگاهی کشور منطبق بود.

واژه‌های کلیدی: انجمن‌ها، اهداف فرهنگی، آمریکا، نهادهای آموزشی، انجمن ایران و آمریکا.

۱. دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام‌خمينی (ره)، قزوین، ایران و مدرس گروه تاریخ دانشگاه محقق اردبیلی. mohsen.parvish@yahoo.com

Investigating the influence of the Iranian-American Association on the structure of educational institutions in Iran (1964-1979)

Mohsen Parvish¹

Abstract

For a long time, Iran's geopolitical position has attracted the attention of policy makers of many countries. In the meantime, one of the countries that seeks political and cultural relations with Iran has been the United States. The change in the general policies of the United States after the First World War made this country come out of political isolation and present itself as a superpower in the world arena. In the second half of the 19th century, America decided to expand its cultural relations with the world, including the Middle East. At this point, cultural relations between America and Iran were completely separated from political relations; But during the second Pahlavi period, American cultural goals were completely in line with the foreign policy principles of this country. The establishment of cultural institutions in Iran, including the Iranian-American Association, was to achieve these goals. Therefore, the effort and direct cultural activities of America through the association to find a way to approach the youth can be considered as one of the areas of control of the education and training system; Therefore, the current research is trying to explain this issue using a historical method based on archival documents and reports and using a descriptive-analytical approach. The findings of the research show that the American cultural programs in the form of the Iranian-American Association were completely consistent with the American foreign policy in Iran to influence the educational and academic levels of the country.

Keywords: Associations, cultural goals, America, educational institutions, Iranian and American Association.

---

1. Doctorate in History of Iran after Islam, Department of History, Faculty of Literature and Humanities, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran and Lecturer of History Department of Mohaghegh Ardabili University. mohsen.parvish@yahoo.com

مقدمه

فعالیت فرهنگی آمریکا در ایران در اواخر قرن نوزدهم با اعزام هیئت‌های تبشیری پروتستانی به ایران آغاز شد. این روابط در قرن بیستم با تأسیس دبیرستان البرز و همچنین به کارگیری معلمان آمریکایی در مدارس ایرانی به شکل گسترده‌ای افزایش یافت. سیاست‌گذاران آموزشی آمریکا در ایران، تلاش کردند تا بیشترین مناسبات را با آموزش و پرورش داشته باشند و دولتمردان ایرانی نیز به بهانه پیشرفت و همگام‌شدن با کشورهای غربی و کسب اعتبار بین‌المللی با ایجاد مدارس آمریکایی موافقت نمودند. سفارت آمریکا هم در سال ۱۳۲۴ش بخش فرهنگی و مطبوعاتی را راه‌اندازی کرد تا روابط فرهنگی خود را با ایران گسترش دهد. علاوه بر این، آمریکا اقدام به تأسیس نهادهایی همانند انجمن فرهنگی ایران و آمریکا نمود. انجمن برنامه‌های متعددی برای گسترش روابط خود در ایران انجام داد که از مهم‌ترین آنها می‌توان به سخنرانی‌های هفتگی، نمایش فیلم‌های آمریکایی، تدریس زبان انگلیسی اشاره کرد، چرا که مؤسسين انجمن بر این باور بودند باید با نحوه‌ی زندگی مردم ملت‌های مختلف آشنا شوند. محور اصلی این مقاله بر یافته‌هایی استوار است که از پاسخ به پرسش‌های زیر به دست آمده است: انجمن ایران و آمریکا چگونه و با چه راهبردهایی در پیشبرد اهداف فرهنگی آمریکا در ایران عمل نموده است؟ نقش انجمن ایران و آمریکا در ساختار نهادهای آموزشی کشور چگونه بوده است؟

پیشینه پژوهش

در باب پیشینه باید گفت با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در مورد منابع و سوابق پژوهشی قبلی می‌توان به این نکته اشاره کرد که اصولاً تاکنون کاری مدون و پژوهشی درباره‌ی بررسی تأثیر انجمن ایران و آمریکا بر ساختار نهادهای آموزشی در ایران (۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ ش) بر اساس اسناد صورت نگرفته است و کارهایی نیز که در این موضوع یا مباحث مشابه وجود دارد به صورت مختصر و در حد اشاره به آن پرداخته‌اند. یکی از مقالاتی که به رابطه فرهنگی آمریکا در ایران می‌پردازد. مقاله حسام‌الدین آشنا با عنوان «دیپلماسی فرهنگی آمریکا در ایران؛ انجمن ایران و آمریکا» است. نویسنده در این مقاله به بازشناسی اهداف و سیاست‌های فرهنگی آمریکا در ایران در قالب پنج محور پرداخته است که بخشی از آن هم به انجمن ایران و آمریکا

اختصاص دارد. بخش اعظم این مقاله را اسنادی تشکیل می‌دهند که ضمیمه مقاله شده است. همچنین محمدکاظم رادمنش و حسین ابراهیمی در مقاله انجمن ایران و آمریکا در مشهد درصدد بوده‌اند تا تصویر مختصری از اقدامات و طرح‌های انجمن ایران و آمریکا در مشهد ارائه دهند. «روابط فرهنگی و اجتماعی ایران و آمریکا در دوره ریاست‌جمهوری لیندون جانسون (۴۸-۱۳۴۲ ش/۶۹-۱۹۶۳ م)» عنوان مقاله سید حسن قریشی و کاظم نیازی نشاط است که به بررسی روابط دو کشور در عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۴۸ می‌پردازد. احمد رشیدپور و کوروش فتحی هم در مقاله «روابط فرهنگی ایران و آمریکا از شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲» نشان داده‌اند که آمریکا با بهره‌گیری از مبنای روابط فرهنگی در جهت اهداف سیاسی گام برداشته است. مقاله «روابط دوجانبه فرهنگی و اجتماعی ایران و ایالات‌متحده آمریکا از ابتدا تا پیروزی انقلاب اسلامی ایران (۱۹۷۹-۱۸۲۹ میلادی)» نوشته اسماعیل بایوردی و علیرضا کریمیان هم بر روابط متقابل دو کشور در ابعاد فرهنگی و متأثر شدن آن از سیاست خارجی اشاره دارد. تمایز این پژوهش با پژوهش‌های یادشده در این است که این مقاله اولاً بر مبنای اسناد آرشیوی نگاشته شده و ثانیاً نقش انجمن ایران و آمریکا را در نهادهای آموزشی کشور بررسی کرده است.

مروری بر روابط سیاسی و فرهنگی ایران و آمریکا از پایان جنگ جهانی دوم تا پیروزی انقلاب اسلامی

پس از پایان جنگ دوم جهانی مسئله اصلی ایران، تخلیه کشور از نیروهای متفق بود. محمدرضا شاه خود در دیدار سفیر آمریکا در ایران، لیلاند موریس^۱ خواستار تخلیه ایران شد. در کنفرانس مسکو^۲ هم بر خروج نیروهای متفقین از ایران بحث‌هایی میان انگلیس و شوروی صورت گرفته بود (استادوخ، سند ۱۰۲-۲۵-۱۲-۱۳۲۳). مسئله خروج نیروهای متفقین از ایران در کنفرانس پوتسدام^۳ مطرح و موافقت شد که سربازان متفقین فوراً از تهران عقب کشیده شوند و مراحل بعدی عقب‌نشینی سربازان از ایران در گردهمایی وزیران خارجه سه کشور که در اول سپتامبر

1. Leland B. Morris

2. Moscow

3. Potsdam

۱۹۴۵ م/ ۱۳۲۴ ش در لندن برگزار خواهد شد، مورد رسیدگی قرار گیرد. ایران تأکید کرده بود که نیروهای متفکین باید تا ۱۱ اسفند ۱۳۲۴ ش خاک ایران را ترک نمایند. (استادوخ، ش.سند: ۳۳-۱۲-۱۳۲۴). با این وجود پس از پایان جنگ جهانی دوم دولت شوروی حاضر نبود نیروهای خود را از ایران تخلیه کند؛ بلکه درصدد برآمد دولت‌های دست‌نشانده‌ای را در آذربایجان و کردستان ایجاد کند. اما مجموعه‌ای از عوامل داخلی و خارجی از جمله فشارهای آمریکا سبب شد تا شوروی مجبور به ترک ایران شود. انور خامه‌ای به نقش قوام در مجبور کردن شوروی به تخلیه نیروهایش از ایران اشاره دارد. (خامه‌ای، ۱۳۶۳: ۲۴۱).

علاوه بر این، نقشی که ایالات متحده آمریکا در بحران آذربایجان ایفا نمود سیاستمداران ایرانی را به این نتیجه رساند که آمریکا می‌تواند تکیه‌گاه قدرتمندی در برابر تهدیدات شوروی باشد و می‌توان آمریکا را وارد معادلات سیاست داخلی و خارجی ایران نمود. آمریکایی‌ها برای تأمین منافع خود، به دنبال یک حکومت باثبات و قوی در ایران بودند. (اسناد روابط خارجی آمریکا درباره نهضت ملی شدن نفت ایران، ۱۳۸۳: ۱۱۵-۱۲۶). انتخاب مصدق به نخست‌وزیری ایران آمریکا را امیدوار به برقراری روابط دوستانه با ایران نمود. به همین دلیل سفیر آمریکا هنری گریدی^۱ در اولین روز نخست‌وزیری مصدق به ملاقات او رفت تا زمامداری‌اش را تبریک بگوید که نتیجه این ملاقات را در ۱۲ اردیبهشت ۱۳۳۰ ش به واشنگتن ارسال کرد (اسناد روابط خارجی آمریکا درباره نهضت ملی شدن نفت ایران، ۱۳۸۳: ۱۵۹). سیاست مصدق حفظ بی‌طرفی و عدم تعهد بود و درصدد برآمد تا قدرت‌های خارجی را از اعمال نفوذ در مسائل ایران بازدارد و این همان مسئله بود که آمریکایی‌ها از آن نگران بودند. با این حال بسیاری از سیاستمداران آمریکایی از مصدق به‌عنوان یک ملی‌گرای ایرانی و «مظهر مجسم جوشش احساسات ناسیونالیستی مردم ایران» (کینزر، ۱۳۸۲: ۱۴۳) یاد می‌کردند و از او ولو در ظاهر هم که شده حمایت می‌کردند. این سیاست‌های دوگانه آمریکا تا زمان ملی شدن صنعت نفت ادامه یافت و در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ ش با حمایت روشنفکران، رهبران ملی و رهبران مذهبی، صنعت نفت ایران ملی اعلام شد. دولت ایالات متحده آمریکا که در آغاز جنبش ملی شدن نفت ایران به سبب رقابت با انگلیس و رسیدن به منابع نفتی ایران از این جنبش حمایت می‌کرد رفته‌رفته با جدی شدن مبارزه مردمی و اوج‌گیری نهضت، سیاست خود را در قبال ایران تغییر داد (نانز، ۱۳۷۸:

(۳۳۱) و بیانیه‌های زیادی صادر کرد که واکنش مردم و خود محمد مصدق را به دنبال داشت (ساتن، ۱۳۷۲: ۲۸۷).

با روی کارآمدن دولت دوایت آیزنهاور^۱ در آمریکا، انگلستان به این نتیجه رسید که بهتر می‌تواند سیاست مشترکی را علیه مصدق و بحران نفتی ایران اتخاذ کند. بعد از آن یک پیشنهاد مشترک از سوی آیزنهاور و چرچیل^۲ با مضمون پیام قبلی به مصدق فرستاده شد که او این بار هم آن را قبول نکرد. رد کردن این پیشنهاد باعث شد انگلستان بتواند آمریکا را برای سرنگونی دولت مصدق مجاب نماید (لپینگ، ۱۳۶۵: ۵۶). از این رو در ۲۸ فروردین ۱۳۳۲ ش کمیته مشترک آمریکا و انگلیس عوامل کودتا را معین نمود و از سرلشکر زاهدی به‌عنوان نخست‌وزیر جدید یاد کرد تا سرانجام طرح کودتا در ۲۸ مرداد به مرحله اجرا درآمد.

بعد از وقوع کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ش محمدرضا شاه پهلوی شخصاً بر سیاست خارجی نظارت می‌کرد و تقریباً تا سال ۱۳۴ ایران تحت نظارت مشترک آمریکا و انگلیس قرار داشت (هوشنگ مهدوی، ۱۳۸۰: ۲۱۹). وجود دولت شوروی که از حمایت حزب توده هم در ایران برخوردار بود باعث شده بود تا شاه برای مقابله با این کشور تمایل شدیدی به برقراری روابط با آمریکا داشته باشد. سفیر وقت آمریکا در ایران در این باره می‌گوید: «هدف کوتاه‌مدت مسکو در ایران ایجاد یک منطقه نفوذ یا منطقه حائل در شمال ایران است؛ ولی هدف نهایی رسیدن به خلیج فارس است، بنابراین دولت شوروی درصدد روی کار آوردن یک حکومت طرف‌دار یا تحت نفوذ خود در ایران است» (روبین، ۱۳۶۳: ۳۸).

نکته قابل توجه این است که مداخلات و نفوذ سیاسی آمریکا در ایران تا قبل از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ش آن‌چنان پررنگ نبود، بلکه نفوذ فرهنگی آن گسترده بود. چنان‌که کمیسیون مبادلات فرهنگی و آموزشی ایران و آمریکا در شهریور ۱۳۲۸ ش به ریاست دکتر عیسی صدیق ایجاد شد. در این کمیسیون افرادی همانند علی‌اکبر سیاسی رئیس دانشگاه تهران، دکتر رضازاده شفق استاد دانشگاه تهران و دکتر گرنی استاد پیشین کالج البرز با عنوان دبیر و مدیرعامل کمیسیون و دو نفر آمریکایی دیگر عضو بودند (صدیق، ۱۳۵۳: ۳۰۱).

---

1. Dwight Eisenhower.

2. Churchill

با آغاز دهه ۱۳۴۰ روابط ایران با کشورهای خارجی، به ویژه گسترش روابط فرهنگی در دستور کار قرار می‌گیرد. یکی از این کشورها ایالات متحده آمریکا بود. با قتل‌کندی در آذر ۱۳۴۲ ش و رسیدن ریاست‌جمهوری به این لیندون جانسون^۱ رابطه ایران و آمریکا وارد مرحله جدیدی شد و ایران هر چه بیشتر به آمریکا وابسته گردید. در این دوره جانسون از همان دکتربین جان اف. کندی^۲ پیروی کرد (اطلاعات، ۱۳۴۳: ۵). به‌طور کلی از دهه ۱۳۴۰ ش به بعد آمریکا دخالت‌های زیادی در امور ایران می‌نمود و همین موجب عدم ثبات در ایران می‌شد. برای نمونه احمد آرامش در نامه‌ای به جانسون از این سیاست‌های آمریکا همراه با حکومت مطلقه شاه ایران انتقاد می‌کند (ماجرای سوءقصد به شاه در کاخ مرمر به روایت اسناد ساواک، ۱۳۷۸: ۱۲۶) اما جانسون همواره این اقدامات خود را توجیه می‌کرد. بعد از قیام خرداد ۱۳۴۲ ش با توجه به اصول و مبانی امام خمینی مقامات آمریکایی منافع خود در ایران را در معرض خطر می‌دیدند و عنوان می‌کردند که وضعیت اتباعشان در ایران موجبات نگرانی آنها را فراهم کرده است. از این رو آمریکا تصمیم گرفت برای مصونیت مستشاران خود ایران را مجبور به برقراری کاپیتولاسیون نماید (زهیری، ۱۳۷۹: ۲۵۱). کندی در نامه‌ای که به دولت ایران نوشته است بر گرفتن مصونیت نسبت به مستشاران نظامی آمریکایی در ایران تأکید می‌کند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱/۴). در اوایل سال ۱۳۴۲ ش یک موافقت‌نامه فرهنگی میان ایران و آمریکا به تصویب هیئت دولت می‌رسید. دو کشور درباره‌ی هدف این موافقت‌نامه چنین می‌گویند: «از طریق فرهنگ و تعلیم و تربیت همسایگان بهتری باشیم. براساس این موافقت‌نامه دانشجویان و دانشمندان به ایران و به آمریکا می‌روند. کار این دانشجویان و دانشمندان در کلاس‌های درس و آزمایشگاه‌ها نقش بزرگی در حسن تفاهم متقابل میان دو دولت خواهد داشت» (کیهان، ۱۳۴۲: ۹). علاوه بر این موافقت‌نامه در همین سال عده‌ای از هنرمندان رادیو و تلویزیون ایران با جانسون رئیس‌جمهور آمریکا دیدار کردند. روابط فرهنگی ایران و آمریکا در این دوره به اشکال مختلفی ادامه داشت که یکی از آنها ایجاد مدارس آمریکایی در ایران بود.

1. Lyndon Johnson

2. John Fitzgerald Kennedy

یکی از ابزارهای نفوذ آمریکا در دوره پهلوی دوم سپاه صلح آمریکا در ایران بود که توسط جان اف. کندی رئیس‌جمهور آمریکا در سال ۱۳۴۱ ش تنظیم شده بود. سه هدف عمده در اساسنامه این نهاد آمده بود:

۱. یاری کردن مردم کشورهای علاقه‌مند برای تأمین زنان و مردان کارشناس و متخصص،
  ۲. ایجاد تفاهم بیشتر در میان مردم کشورهای نیازمند کمک با مردم آمریکا.
  ۳. افزایش آگاهی آمریکاییان درباره مردم کشورهای دریافت‌کننده کمک‌های سپاه صلح.
- اسدالله علم درباره چگونگی دعوت دولت ایران از داوطلبان گروه سپاه صلح به این نکته اشاره کرد که در زمان سفر لیندون جانسون معاون کندی به ایران در سال ۱۳۴۱ ش و مذاکراتش با او به‌عنوان نخست‌وزیر ایران، مقدمات حضور این گروه در ایران فراهم آمده است. در قالب این طرح افراد داوطلب زیادی از آمریکایی‌ها به مدارس کشاورزی و دانشکده‌های کشاورزی ایران فرستاده شدند که در ابتدا کشاورزی، زبان انگلیسی و تربیت‌بدنی تدریس کردند (گازپورسکی، ۱۳۷۱: ۲۱۸). مدیریت و سازماندهی گروه سپاهیان صلح در ایران برعهده اداره گروه صلح بود (ساکما، ش. سند ۲۹۳/۳۳۳۸۲). بنا بر آنچه گفته شد می‌توان نتیجه گرفت که زمینه اصلی فعالیت این گروه بر روی آموزش و پرورش بود چرا که تأثیرگذاری بر نسل جوان می‌توانست از اهمیت خاصی برخوردار باشد. علاوه بر این، خود آموزش و پرورش ایران هم از برنامه‌های این گروه استقبال کرد.

از روابط فرهنگی دیگر ایران و آمریکا می‌توان به اکتشافات آمریکایی‌ها در تپه حسنلو اشاره کرد که به دنبال آثار و نشانه‌هایی از سوری‌های قدیم بودند (اطلاعات، ۱۳۴۵: ۱۹). سلطه آمریکا در ایران در پوشش نهادهای دیگر همانند انجمن ایران و آمریکا هم ادامه داشت. انجمن برنامه‌های متعددی برای گسترش نفوذ خود در ایران انجام داد که از مهم‌ترین آنها به می‌توان به سخنرانی‌های هفتگی، نمایش فیلم‌های آمریکایی، تدریس زبان انگلیسی اشاره کرد، چرا که مؤسسين انجمن بر این باور بودند باید با نحوه زندگی مردم ملت‌های مختلف آشنا شوند. انجمن فرهنگی ایران و آمریکا در سال ۱۳۴۵ ش برای رسیدن به اهداف فرهنگی خود مسابقه‌ای میان دانش‌آموزان و دانشجویان برگزار کرد و از آنان خواست تا انشایی با موضوع «چگونه می‌توان تفاهم بین ایرانی‌ها و آمریکایی‌ها را توسعه داد». (ساکما، ش. سند ۲۹۷/۳۷۵۴۹). بنویسند و برای انشاهای برتر جوایزی مثل بلیت رفت و برگشت به همراه یک ماه اقامت در آمریکا را در

نظر گرفته بود. نفوذ برنامه‌های انجمن نه تنها در میان دانش‌آموزان و دانشجویان بلکه در میان افراد علمی کشور هم صورت گرفته بود. علاوه بر این، مجلات و نشریاتی که توسط آمریکایی‌ها در تهران منتشر می‌شد و به دیگر شهرستان‌های ایران ارسال می‌شد هم نقش زیادی در نفوذ فرهنگی آمریکا در ایران داشت. یکی از این نشریات، با نام مرزهای نو از سوی اداره اطلاعات آمریکا منتشر شد. پیام اصلی این مجله تبلیغ فرهنگ و سبک زندگی آمریکایی در بین خانواده‌های ایرانی بود (مرزهای نو، ۱۳۵۶: ۲۸). نکته قابل توجه این است که این مجله به صورت رایگان در اختیار مخاطبان قرار می‌گرفت و این مسئله در کارت اشتراک مجله هم قید شده بود (ساکما، ش. سند ۲۹۶/۲۲۸۹۹). روابط فرهنگی ایران و آمریکا باعث شد تا شاه ایران سفرهای فرهنگی هم به آمریکا داشته باشد. برای مثال در سال ۱۳۴۳ ش محمدرضا شاه برای افتتاح نمایشگاهی تحت عنوان «هفت هزار سال هنر ایران» به واشنگتن رفت (اطلاعات، ۱۳۴۳: ۱).

معرفی انجمن ایران و آمریکا

در پی سیاست‌های دولت آمریکا در گسترش نقش جهانی خود در سال‌های پس از جنگ جهانی اول، تشکیل سازمان‌های فرهنگی در دستور کار این دولت قرار گرفت. انجمن ایران و آمریکا مؤسسه‌ای بود که در سال ۱۳۰۴ ش به پیشنهاد حسین علاء تأسیس شد. علاء که در فاصله سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۳ ش سفیر ایران در آمریکا بود، پس از بازگشت به ایران پیشنهاد تشکیل انجمن ایران و آمریکا را مطرح کرد. در سال ۱۳۰۴ ش ادوارد نیکلای رئیس مدرسه تجارت در پیامی به انجمن ایران و آمریکا از تأسیس مدارس آمریکایی در ممالک شرق به ویژه ایران به عنوان یک خدمت شایان توجه یاد می‌کند. تقریباً می‌توان گفت انجمن ایران و آمریکا از زمان تأسیس تا سال ۱۳۲۱ که بار دیگر فعالیت خود را از سر گرفت هیچ کاری انجام نداد (ساکما، ش. سند ۲۹۳/۵۶۸۲).

انجمن ایران و آمریکا را سه هیئت متشکل از مجمع عمومی، هیئت مدیره و هیئت عامله تشکیل می‌دادند. انجمن ایران و آمریکا همچنین یک نفر مدیرعامل و تعداد کافی کمیسیون و معلم و عضو اداری داشت. مدیرعامل و کمیسیون‌ها هم تحت نظر هیئت عامله و معلمین و اعضای اداری تحت نظر مدیرعامل وظایف خود را انجام می‌دادند. در انجمن ایران و آمریکا قسمتی تحت عنوان «مرکز دانشجویان انجمن ایران و آمریکا» بود که در یک برهه زمانی مسئول آن مخدره ضیایی

بود (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۲/۴۱۸). انجمن ایران و آمریکا فعالیت چندانی نداشت تا اینکه در سال ۱۳۴۳ ش تحت نظر اداره اطلاعات آمریکا دوره جدید فعالیت‌های خود را آغاز نمود، چنان‌که رالف بیکر رئیس انجمن ایران و آمریکا در سال ۱۳۵۰ ش درباره تأسیس انجمن می‌گوید: «ما در سال ۱۹۶۴ م تصمیم گرفتیم به منظور مبادله افکار و نظرات در زمینه‌های هنری، فرهنگی و فلسفی بین مردم ایران و ایالات متحده، انجمنی تأسیس کنیم و در نتیجه انجمن ایران و آمریکا در سال ۱۹۶۴ م به وجود آمد ... ما نشریاتی درباره ایران توزیع می‌کنیم تا رشته دوستی بین دو کشور ایران و ایالات متحده را محکم‌تر و استوارتر سازیم. سازمان ما دارای یک هیئت‌مدیره ممتاز و برجسته است و بیش از پانصد نفر عضو دارد که از دانشمندان ایران‌شناس، شخصیت‌های فرهنگی و دانشگاهی تشکیل یافته است» (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱/۷۴۹). اساسنامه انجمن روابط ایران و آمریکا دارای ۱۲ ماده و ۲ ماده بود. ماده اول آن اعلام می‌کرد که جمعیتی به نام «انجمن ایران و آمریکا» تشکیل می‌شود که مرکز آن در تهران است و شعبه‌ی آن در صورت اقتضا ممکن است در شهرهای دیگر نیز تأسیس شود که در شهر مشهد، شیراز و شهرهای دیگر این انجمن دارای شعباتی بود.

اهداف و حوزه‌های فعالیت انجمن ایران و آمریکا

اساسنامه انجمن ایران و آمریکا اهداف این انجمن را شامل موارد زیر عنوان کرده بود: الف) بسط روابط دوستانه و داد بین دو ملت ایران و آمریکا و سعی در اینکه این دو ملت یکدیگر را بیشتر بشناسد و به هم بیشتر نزدیک شوند ب) معرفی اوضاع اجتماعی و علمی و ادبی و فرهنگی و صنعتی و تجارتي و تربیتی ایران با آمریکا و بالعکس به وسیله ایجاد کلاس‌های انگلیسی و فارسی و سخنرانی‌ها و نشریات و کتب و فیلم. پ) کوشش در توسعه روابط ادبی و علمی و هنری و صنعتی و تجاری و اقتصادی بین مردم دو کشور و کمک به مؤسسات علمی و فرهنگی که در ایران و آمریکا برای این منظور تشکیل شده است و تشویق تجار ایرانی به ارسال مصنوعات و محصولات مرغوب و مناسب ایران به آمریکا و معرفی صنایع و محصولات دو کشور به یکدیگر. ت) جلب توجه مؤسسات آمریکایی و آمریکاییان به ایران و بالعکس و سعی در اینکه برای آنها تسهیلات و راهنمایی‌های لازم بشود و همچنین اقدام به اعزام دانشجویان صلاحیت‌دار ایرانی به آمریکا برای شناساندن ایران و آشنایی با اوضاع آمریکا. ج) راهنمایی و

کمک به دانشجویان ایرانی که قصد عزیمت و ادامه تحصیل در آمریکا داشته باشند و راهنمایی و کمک به دانشجویان آمریکایی که بخواهند در ایران به مطالعه و تحصیل بپردازند (ساکما، ش. سند ۲۹۳/۵۶۸۲). اما از منظر سفارت آمریکا در ایران وظیفه انجمن فرهنگی ایران و آمریکا گسترش ارزش‌های فرهنگی آمریکا در میان مردم به‌خصوص نخبگان جامعه بود. با این هدف کمیسیون مبادلات فرهنگی و آموزشی ایران و آمریکا (فولبرایت) تأسیس شد. در یکی از جلساتی که از طرف انجمن دوستداران خاورمیانه و وابسته فرهنگی سفارت آمریکا در انجمن ایران و آمریکا به افتخار دانشجویان ایرانی- که از طرف دولت ایران برای ادامه تحصیل به آمریکا رفتند - دکتر اکرم‌ن وابسته فرهنگی سفارت آمریکا اقدام به سخنرانی نمود و انجمن ایران و آمریکا را پلی تشبیه کرد که ایران را با آمریکا متصل می‌سازد (اخبار هفته، ۱۳۳۷: ۳).

آمریکا با فعالیت‌های خود توانسته بود بر نهادهای آموزشی ایران اثر بگذارد و عده زیادی از محصلین و استادان ایرانی شیفته فرهنگ غربی شده بودند. این تأثیرات به گونه‌ای بود که حتی در برخی اوقات شیوه‌های تعلیمی قبل هم در بوته نقد واقع شد. برای مثال یکی از کارمندان مطالبی را در خصوص تأثیرات آمریکا بر شیوه تعلیم و تربیت ایرانیان عنوان نموده و اظهار کرده بود قبل از ورود آمریکاییان به ایران چوب و فلک تنها حاکم مدارس ایران بود. در صورتی که شما که خود اهل فضل و دانش هستید، تصدیق می‌فرمایید که این نکات اشتباه محض است. هیچ‌گاه دانش‌آموزان ایران به علت ترس از چوب و فلک به مدارس نمی‌رفتند؛ بلکه ایرانیان ذاتاً طالب علم و دانش بودند و همگی ما بارها مشاهده کرده‌ایم که دانش‌آموزان ایرانی در روستاهای دورافتاده کیلومترها در پی استاد می‌رفتند تا نکاتی را بیاموزند و این شخص برای اینکه از سوی آمریکاییان مورد التفات واقع شود و او را به آمریکا دعوت کنند چنین مهملاتی را در خصوص فرهنگ ملی و شیوه تعلیم و تربیت ایرانیان سرهم کرده است (مهران، ۱۳۷۵). از آن‌رو کنترل سیستم آموزشی و نظام تربیتی یکی از اقدامات مهم انجمن ایران و آمریکا بود. چرا که تعلیم و تربیت نقش مهمی در شخصیت و رفتار بشر دارد. از این‌رو تلاش و فعالیت‌های مستقیم فرهنگی آمریکا از طریق انجمن ایران و آمریکا برای جست‌وجوی شیوه نزدیک شدن به جوانان را می‌توان در همین راستا تحلیل نمود.

در واقع سفارت آمریکا اندیشه و تفکر جامعه را مورد تهاجم خود قرار داده بود، با تأمل در اینکه قشر دانشگاهی به‌عنوان شناسنامه یک ملت نقش اساسی در ثبات و پویایی اجتماعی، سیاسی و

اقتصادی جامعه داشته و با تأمل در نقش کلیدی فرهنگ که طیف گسترده‌ای از فرصت‌ها و تهدیدها را در درون خود دارد، قشر جوان و دانشگاهی می‌توانست نقش مؤثری در نفوذ فرهنگی در نهادهای آموزشی کشور داشته باشد. سفارت آمریکا بر روی این قشر حساب ویژه‌ای باز کرده بود. در واقع اغتشاش در فضای دانشگاه، ایجاد تفرقه و چنددستگی میان دانشجویان، و سوءاستفاده از احساسات آنان تنها بخشی از این عملیات روانی برای تأثیرگذاری در نهادهای آموزشی بود. از این رو اعلام نیاز انجمن ایران و آمریکا به دیوید نیچرز تبعه آمریکایی جهت برنامه‌های آموزشی در همین راستاست (ساکما، ش. سند ۲۴۰/۸۹۰۷۶). یا اینکه برخی از دبیران زبان انگلیسی به آمریکا اعزام می‌شدند و در دانشگاه‌های آمریکا نحوه آموزش زبان انگلیسی را می‌آموختند که می‌توانست در آموزش و تدریس به دانش‌آموزان ایرانی مؤثر واقع شود. اما آنچه مایه خسران نظام آموزشی کشور بود تحت تأثیر قرار گرفتن این معلمان و شیفته شدن آنان به سبک زندگی غربی بود (اخبار هفته، ۱۳۳۷: ۶). به‌طور کلی سمینارهایی که برای دبیران انگلیسی ایرانی برگزار می‌شد به گفته نشریه رسمی سفارت آمریکا در تهران، طبق برنامه‌های مبادلات فرهنگی آمریکا انجام می‌شد (اخبار هفته، ۱۳۳۸: ۴).

سفارت آمریکا از کتابخانه انجمن ایران و آمریکا به‌عنوان دروازه‌ای برای دیپلماسی فرهنگی در ایران یاد کرد و معتقد بود در صورتی اهداف آنها محقق می‌شود که بتوانند شعبه‌های زیادتری را در ایران افتتاح و همچنین توسعه دهند. از مهم‌ترین شهرهایی که آنها به دنبال توسعه شعبه انجمن بودند شهرهای اصفهان بود (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱۰۸/۱). چنانچه در سلسله برنامه‌های انجمن ایران و آمریکا افرادی همانند فولبرایت در کتابخانه انجمن درباره روش سیاسی ایالات متحده در خاورمیانه سخنرانی می‌کردند (ساکما، ش. سند ۲۹۳/۶۷۵۷۴). نگاهی گذرا به کتاب «اولین اقامتگاه پادشاهان: دیپلماسی فرهنگی آمریکا در قرن بیستم» نوشته ریچارد آرنت^۱ به‌صورت کامل به تلاش فرهنگی آمریکا برای نفوذ در کشورهای دیگر اشاره دارد. از نظر آرنت دیپلماسی فرهنگی زمانی اجرا می‌شود که یک دولت تصمیم بگیرد با برنامه‌ریزی مبادلات فرهنگی را برای ارتقای منافع ملی گسترده هدایت و از آن حمایت کند. این کتاب، به بررسی هشت دهه دیپلماسی فرهنگی رسمی ایالات متحده، از آغاز آن در جنگ جهانی اول تا دهه ۱۹۹۰م می‌پردازد. کار او نشان می‌دهد که این گفت‌وگوی فرهنگ و آموزش آمریکا با بقیه

---

1. Richard T. Arndt

جهان نه یک نگرانی سیاسی داخلی است، بلکه عمیق‌ترین سنگ‌بنای یک سیاست خارجی مثبت و آینده‌نگر ایالات متحده می‌باشد. ریچارد تی. آرنت بین سال‌های ۱۹۶۱-۱۹۸۵ م/ ۱۳۳۹ تا ۱۳۶۳ ش در سمت رسمی در وزارت امور خارجه و آژانس اطلاعات ایالات متحده (USIA) بود. کتاب او به دنبال القای «هنر دیپلماسی فرهنگی» است (Arndt, 2007: 550) آرنت همچنین به نقش انجمن ایران و آمریکا در پیشبرد اهداف فرهنگی آمریکا در ایران اشاره دارد (Arndt, 2007: 471).

نکته قابل توجه این است که انجمن ایران و آمریکا آموزش زبان انگلیسی را موقعیت بسیار مناسب برای ادامه فعالیت در ایران می‌دانست، چرا که مؤسسات را پنجره‌های باز آمریکا جهت حضور در ایران قلمداد می‌کرد و درصدد بودند این مؤسسات را هر چه بیشتر توسعه دهد و برنامه‌ها را با قواعد و ضوابط سفارت آمریکا به نحوی تنظیم کند که اهداف آنها را پوشش دهد. مهم‌ترین حوزه‌های فعالیت انجمن ایران و آمریکا در طول فعالیت خود شامل برنامه‌های زیر بود: ۱. سخنرانی هفتگی: انجمن ایران و آمریکا به صورت هفتگی افرادی را برای سخنرانی دعوت می‌نمود که گاه این افراد سفیر آمریکا در ایران و گاه مأموران عالی‌رتبه وزارت خارجه آمریکا بودند. نکته قابل توجه در سخنرانی‌های هفتگی این بود که اغلب کسانی برای سخنرانی انتخاب می‌شدند که در آمریکا تحصیل کرده بودند؛ برای مثال یکی از این افراد آقای شجره بود که درجه استادی خودش را از دانشگاه تهران و کالج آمریکایی تهران گرفته بود. موضوع مورد توجه انجمن ایران و آمریکا دانشجویان ایرانی و برنامه‌ریزی برای تغییر سبک زندگی آنها بود. در یکی از جلسات جان بروئر رئیس جمعیت دوستداران آمریکایی خاورمیانه در ۱۸ تیر ۱۳۳۷ ش تحت عنوان «دانشجویان ایرانی در صحنه آموزش آمریکا» سخنرانی کرد (ساکما، ش. سند ۲۹۷/۲۶۳۹۲).

انجمن ایران و آمریکا بیشترین نقش در ترویج سبک زندگی آمریکایی برعهده داشت. یکی از برنامه‌های انجمن در این زمینه تبادل دانش‌آموز و تغییر سبک زندگی بود. ایالات متحده برنامه‌هایی برای اوقات فراغت به خصوص در فصل تابستان در نظر گرفته بود که حضور دانش‌آموزان ایرانی در میان خانواده‌های آمریکایی و بالعکس را فراهم کرد. به همین دلیل نشریه مرزهای نو در مقاله‌ای تحت عنوان «نوجوانان سفرای خوبی هستند» به بحث تأثیر فرهنگ آمریکایی بر نوجوانان ایرانی می‌پردازد، برنامه‌ای که به «آمریکن فیلد سرویس» معروف شد:

«موقعی که برنامه «آمریکن فیلد سرویس» شروع شد، بعضی‌ها تردید داشتند در اینکه دانش‌آموزان دبیرستان خواهند توانست برای مدت یک سال مسئولیت کار و رفتار خود را برعهده بگیرند، ولی نتایج حاصله نشان داد که این جوانان سفیران خوبی هستند» (مرزهای نو، ۱۳۴۹: ۱۲). در واقع این افراد درصدد برجسته‌سازی امکانات آموزشی در آمریکا از طریق بازدید ایران به‌وسیله دانشجویان و چهره‌های عمومی بودند. علاوه بر این، مأموران ویژه همواره در شناسایی و ارزیابی رجال سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی تلاش گسترده‌ای داشتند و این جمع‌آوری بر اساس ملاقات حضوری و ارزیابی‌های نزدیک صورت می‌گرفت.

مسافرت اساتید دانشگاه‌های آمریکا به ایران و سخنرانی در انجمن ایران و آمریکا هم از دیگر برنامه‌های مدنظر بود. برای نمونه استاد حقوق دانشگاه هاروارد دکتر وان مهران در سال ۱۳۴۷ ش به ایران سفر نمود تا در دانشگاه تهران و انجمن ایران و آمریکا به سخنرانی بپردازد (ساکما، ش. سند: ۲۹۷/۴۸۰۰۳).

گاهی اوقات هم در جلسات انجمن افراد شاخص و معروف شرکت کردند. در جلسه انجمن روابط ایران و آمریکا که در باشگاه بانک ملی ایران در سال ۱۳۲۳ ش برای تغییر موادی از اساسنامه، تعیین تعداد اعضای مؤسس و مذاکره درباره دستور مجمع عمومی برگزار شد موریس، سفیر جدید آمریکا در ایران و جردن، رئیس کالج آمریکایی به سخنرانی پرداختند (ساکما، شماره سند: ۳۱۰/۴۰۶۷۹). نقش راهبردی شریف‌امامی در انجمن ایران و آمریکا در گسترش همکاری‌های دوجانبه بین انجمن‌های مذکور نیز غیرقابل‌انکار است (ساکما، ش. سند: ۲۳۰/۳۵۱۸۳).

۲. نمایش فیلم‌های تبلیغاتی آمریکایی: این فیلم‌ها برای معرفی ارائه زندگی غربی و ترویج فرهنگ آمریکایی نمایش داده می‌شد. انجمن ایران و آمریکا بسیاری از این فیلم‌ها را به فرمانداری‌های سراسر کشور ارسال کرد (ساکما، ش. سند: ۲۹۳/۱۰۷۷۹۷). انجمن ایران و آمریکا درصدد بود فیلم‌هایی را به نمایش درآورد که در آنها فرهنگ و همچنین تفکر آمریکایی را ترسیم می‌نمود. علاوه بر این، انجمن تلاش کرد فیلم‌ها از تلویزیون ملی ایران هم پخش شود.

به نظر آمریکایی‌ها نمایش فیلم‌های آمریکایی از طریق تلویزیون که عمدتاً فرهنگ و طرز تفکر آمریکایی را در ایران رواج می‌داد، چرا که از نظر آمریکایی‌ها این ارتباط، روابط دوجانبه را بهبود می‌بخشید. در واقع آمریکا با بهره‌گیری از ابزارهای رسانه‌ای مثل پخش فیلم، درصدد

نفوذ خود در میان جوانان و تحصیل کرده‌ها بود. در واقع نقش اساسی که این فیلم‌ها داشتند این بود که دو عنصر فرهنگ و هویت دینی ایرانی را نشانه گرفته بود.

۳. انتشار ماهنامه ایران و آمریکا به دو زبان: دیپلماسی فرهنگی آمریکا در مجله و ماهنامه می‌توانست بهترین وسیله برای آمریکایی‌ها در ایران تلقی شود. از این رو قشر جوان و به‌ویژه تحصیل کرده می‌توانست بهترین هدف برای دیپلماسی فرهنگی آنها باشد. در این کار حتی مجلات و نشریه‌های زیادی منتشر می‌شد.

۴. تدریس زبان انگلیسی از طریق معلمان آمریکایی: یکی از فعالیت‌های مهم انجمن ایران و آمریکا، تدریس زبان انگلیسی از طریق معلمان آمریکایی بود. نگاهی به ساختار سیاست‌های آمریکا نشان می‌دهد که این دولت اقدامات ویژه‌ای را برای ترویج زبان انگلیسی با ابزارهای متنوع انجام داده است. در همین راستا، یکی از برنامه‌های انجمن ایران و آمریکا در ایران، نفوذ از طریق گسترش زبان انگلیسی در مدارس و میان دانش‌آموزان بود. آمریکا به‌خوبی می‌دانست برای نفوذ در ایران باید حمایت‌های مالی خود را از این‌گونه عملیات‌ها ادامه داده و سرمایه‌گذاری خود را بر روی آموزش و پرورش متمرکز کند. در سال ۱۳۳۸ ش در سمینار زبان انگلیسی که در ایران برگزار شد، ادوارد ویلز سفیر کبیر آمریکا در سخنرانی خود بر افزایش روابط ایران و آمریکا و در عرصه فرهنگی تأکید نمود و اعلام کرد آمریکا پیوسته آماده است که هر نوع همکاری با ایران داشته باشد. برنامه سمینار زبان انگلیسی تحت رهبری دکتر گرتروود دری، سرپرست امور تعلیماتی انجمن ایران و آمریکا اجرا شد و در آن قرائت ادبیات آمریکا، تعلیمات پراتیک زبان مطرح می‌شد. نکته جالب‌توجه این بود که این برنامه تحت عنوان سمینار زبان انگلیسی برگزار شد اما برنامه‌های جانبی آن شامل تدارک بخشی از دائرةالمعارفی بود که مربوط به آمریکا بود و قسمتی از تاریخ آمریکا، فیلم‌های متعدد از زتدگی آبراهام لینکلن نیز از برنامه‌های زبان انگلیسی بود. در این سمینار دکتر محمود مهران وزیر فرهنگ و همچنین دکتر فاطمی مدیرکل وزارت و فرهنگ که عضو کمیسیون فرهنگی آمریکا هم بود حضور داشتند (اخبار هفته، ۱۳۳۸: ۴).

علاوه بر این تقویت فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده برای مطالعات ایران‌شناسی می‌توانست آنها را به اهداف خود نزدیک‌تر نماید. انجمن ایران و آمریکا در شهرهای اصفهان، شیراز، اهواز، مشهد، کرمانشاه و تبریز نیز شعبی دایر نموده بود. همچنین انجمن ایران و آمریکا با همکاری

آموزش و پرورش استان‌های کشور از جمله فارس دوره‌های تابستانه و همچنین اجرای نمایش‌نامه را برگزار می‌کرد (ساکما، ش. سند ۹۸/۲۹۷/۴۱۴).

یکی از کارهای انجمن ایران و آمریکا فروش بلیت بخت‌آزمایی بود (ساکما، ش. سند ۲۴۰/۲۶۶۵۰). به‌عنوان مثال در یکی از اسناد آمده است: «پک شماره ۳۹۵۸ مبلغ ۲۷۴۰۰ ریال بابت بهای بلیت‌های بخت‌آزمایی مربوط به گاردن‌پارتی که از طرف انجمن برگزار می‌شود و در ادارات تابعه وزارت دارائی به فروش رسیده ارسال می‌شود» (ساکما، ش. سند: ۲۴۰/۲۶۶۵۰). نکته‌ی قابل‌توجه این است که بسیاری از این گاردن‌پارتی‌هایی که از طرف انجمن ایران و آمریکا برگزار شد تحت سرپرستی شمس پهلوی بود. در یکی از این جشن‌ها که در باغ جمشیدیه برگزار شد حسین علاء، شریف امامی، سرلشکر رأی لیندکوئیست^۱ رئیس هیئت مستشاری نظامی، هری برن^۲ رئیس کل اداره اصل ۴ ترومن، ادسن برلین^۳ مدیرکل کنسرسیوم نفت و ادوارد ویلز^۴ سفیر کبیر آمریکا حضور داشتند (ساکما، ش. سند: ۲۴۰/۲۶۶۵۰). یکی دیگر از فعالیت‌های فوق‌العاده انجمن ایران و آمریکا، برقراری ارتباط پایدار میان نوجوانان ایرانی و آمریکایی و آشناسازی دانشجویان ایرانی با فرهنگ آمریکایی بود.

همکاری با مؤسسات آمریکایی برای تعمیق روابط نوجوانان ایرانی و آمریکایی بود. در سال ۱۳۴۵ ش انجمن ایران و آمریکا مسابقه انشایی را ترتیب داد تحت عنوان «چگونه می‌توان تفاهم بین ایرانی‌ها و آمریکایی‌ها را توسعه داد» این مسابقه در سطح دانش‌آموزان و دانشجویان برگزار شد و برای آن جایزه‌ای ویژه‌ای هم شامل بلیت رفت و برگشت به همراه یک ماه اقامت و گردش در آمریکا در نظر گرفته بودند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۹/۷۶).

به‌طور کلی برنامه‌های انجمن ایران و آمریکا را می‌توان به سه حوزه آموزشی، فرهنگی و اجتماعی و فعالیت‌های هنری تقسیم نمود. در بخش آموزشی ساختمان آلومینیوم - خیابان شاه محل برگزاری کلاس‌ها بود. در زمینه فعالیت‌های آموزشی انجمن ایران و آمریکا، بدون شک تشکیل کلاس‌های آموزش زبان انگلیسی را در رأس فعالیت‌های خود قرار داده بود. این

---

1. Rai Lindquist

2. Harry Byrne

3. Edsen Berlin

4. Edward Wills

کلاس‌ها به صورت سه ماه یک‌بار برگزار شد که دوره کامل آن شامل ۱۲ ترم بود. کسانی که این دوره‌ها را با موفقیت پشت سر گذاشتند دانشنامه‌ای از طرف دانشگاه میشیگان به آنها داده شد. علاوه بر این، برنامه‌های فوق‌العاده دیگری هم از سوی انجمن ایران و آمریکا برگزار شد که بحث آزاد انگلیسی یکی از همین برنامه‌ها بود (ساکما، ش. سند: ۳۷۷۲۳/۲۳۰).

در حوزه اجتماعی هم می‌توان به سخنرانی‌های هفتگی اشاره نمود. جلسات سخنرانی از اقداماتی بود که از سوی انجمن به شیوه متمادی برگزار شد. در این زمینه بیشتر اساتید برجسته آمریکایی را برای سخنرانی دعوت می‌نمودند. مهم‌ترین موضوعاتی که در این سخنرانی‌ها مورد توجه قرار می‌گرفت عبارت بود از امور آموزشی و فرهنگی، مباحث انسان‌شناسی علمی، دانشگاه‌های آمریکا و شیوه پذیرش دانشجو و نحوه آموزش در آن، صنایع دستی و کارهای زینتی (آفتاب شرق، ۱۳۴۱: ۲). به‌عنوان نمونه مسافرت استاد حقوق دانشگاه هاروارد دکتر وان مهنر به ایران برای سخنرانی در دانشگاه تهران و انجمن ایران و آمریکا در همین راستا صورت گرفت (ساکما، ش. سند: ۲۹۷/۴۸۰۰۳). بنابراین می‌بینیم که سفارت آمریکا برای برقراری ارتباط با روشنفکران بر دانشگاه تهران تمرکز داشت. دلیل آن هم این است که بدون شک مرکز روشنفکری ایران دانشگاه تهران بود (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۲/۶۰۷). از دیگر برنامه‌های اجتماعی انجمن ایران و آمریکا، نمایش فیلم بود. موضوع بیشتر فیلم‌ها تحولات جامعه آمریکا و تحولات سیاسی آن بود. برنامه فیلم‌های مستند انجمن ایران و آمریکا در شیراز نمونه‌ای از این برنامه‌ها به شمار می‌رفت (ساکما، ش. سند: ۳۵۰/۷۷۵۸).

سومین حوزه فعالیت‌های انجمن ایران و آمریکا امور هنری بود که نشست‌های علمی در باب مباحث مرتبط با هنر غربی و بررسی نمایشنامه‌های آمریکایی و غیره برگزار می‌گردد. اجرای کنسرت هم یکی دیگر از برنامه‌های هنری انجمن به شمار می‌رفت. برای مثال درخواست اداره کل هنرهای زیبا از وزارت امور خارجه در خصوص دعوت و صدور گذرنامه برای خوزه ماریا رودریکس موسیقی‌دان اسپانیایی برای حضور در ایران و برگزاری کنسرت و مکاتبه انجمن فیلارمونیک تهران با اداره هنرهای زیبا مبنی بر برگزاری موزیک ملی توسط ارکستر نیروی هوایی آمریکا در تالار فرهنگ به همین منظور بود (ساکما، ش. سند: ۲۶۴/۲۸۱۹۹). همچنین برگزاری نمایشگاه آثار هنری هیئت آموزشی دانشگاه ایالتی آریزونا در انجمن ایران و آمریکا،

برگزاری نمایشگاه نقاشی از سوی انجمن ایران و آمریکا و شرکت در فستیوال هنری از برنامه‌های هنری انجمن ایران و آمریکا محسوب شد (ساکما، ش. سند: ۲۹۸/۱۰۴۴۹۶).

علاوه بر این، انجمن ایران و آمریکا، فیلم‌هایی را به زبان فارسی به نمایش درمی‌آورد و از متخصصین آمریکایی برای سخنرانی در زمینه باستان‌شناسی، فرهنگ و تاریخ ایران دعوت به عمل می‌آورد. انجمن ایران و آمریکا، برخی از اقداماتش را در قالب برنامه‌های صدای آمریکا به زبان فارسی پخش می‌کرد (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۶/۸۷۶). انجمن ایران و آمریکا در نامه‌هایی به محمدحسن گنجی از وی جهت تهیه مکان مناسب برای انجمن کمک مالی نموده و از تماشای فیلم کار و خدمات آمریکائیان در داخل و خارج کشور دعوت می‌نماید (ساکما، ش. سند: ۹۹۸/۵۱۹۵). اجرای برنامه موزیکال تحت سرپرستی انجمن ویلارمونیک شیراز که وابسته به دانشگاه پهلوی بود از دیگر برنامه‌های انجمن ایران و آمریکا به شمار می‌رفت. یکی از گروه‌های موسیقی آمریکایی گروه باجنفری دوریان وود بود. بلیت این برنامه برای اعضا انجمن ایران و آمریکا ۵۰ ریال و برای عموم ۱۰۰ ریال بود (ساکما، ش. سند: ۲۹۳/۴۰۵۰۹).

یکی دیگر از برنامه‌های آموزشی مورد حمایت انجمن ایران و آمریکا، اعزام دانشجویان و یا اساتید ایرانی جهت تحصیل در آمریکا از طریق بورس فولبرایت بود. همکاری‌های فرهنگی ایران و آمریکا در دوره پهلوی در قالب فولبرایت، شامل اعزام دانشجو، استاد دانشگاه، تشکیل سمینارهای آموزشی، اعطای بورس تحصیلی، معافیت اساتید آمریکایی حاضر در ایران از پرداخت مالیات بود (ساکما، ش. سند ۲۹۷/۴۵۶۹۳). ایالات متحده آمریکا برای توسعه برنامه فولبرایت به‌خصوص استفاده از معلمان زبان انگلیسی تأکید زیادی داشت. برای مثال سه معلم از برنامه فولبرایت در دانشگاه تهران حضور داشت که همگی انگلیسی را با موفقیت در دانشکده ادبیات تدریس می‌کردند. آمریکایی‌ها به مأمورین سفارت تأکید می‌کردند که بایستی حمایت مالی خود را از فولبرایت به‌عنوان یک ارتباط اصلی نهادی و به‌خوبی استقرار یافته، بین مؤسسات آموزشی خصوصی و دولتی در هر دو کشور، حفظ نمایند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۲/۳۲۲).

برای مثال در یکی از اسناد سفارت از اعزام این محصلین به آمریکا و تأثیر آن بر روابط ایران و آمریکا در راستای اعمال سیاست‌های فرهنگی آمریکا یاد شده است (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۶/۸۷۶). از این رو چارلز تی. کراس بازرس ارشد سفارت آمریکا در ایران، پیشنهادهایی راجع به نفوذ عمیق‌تر مطرح ساخت:

۱. سفارت آمریکا در تهران باید موجبات مشارکت بیشتر پرسنل خویش را در برنامه‌های انجمن ایران و آمریکا فراهم آورد.

۲. سفارت آمریکا در تهران باید از خدمات بایگانی سوابق حضار در سازمان ارتباطات بین‌المللی توسط دیگر مقامات سفارت بخصوص سیاسی و اقتصادی بازرگانی، بیشتر استفاده کند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۶/۸۷۷). شاید همین موضع‌گیری‌های انجمن ایران و آمریکا بود که دانشجویان پس از پیروزی انقلاب اسلامی به این مکان حمله کردند.

نکته قابل ملاحظه این است که سفارت آمریکا در باب تحصیل دانشجویان ایرانی مقیم آمریکا به این مسئله اشاره دارد که باید دانشجویانی برای تحصیل اعزام شوند که کاملاً در خدمت مقاصد آمریکا برای رابطه با ایران باشند. این در حالی است که ماده سوم این انجمن تأکید می‌کند که هیچ‌وجه در امور سیاسی و مسائل مذهبی مداخله نخواهد کرد؛ بنابراین علاوه بر اعزام دانشجو به آمریکا، طراحی نظام آموزشی دانشگاه‌ها هم بر اساس نظام آموزش آمریکایی برنامه‌ریزی می‌شد و استادان آمریکایی برای تدریس وارد دانشگاه‌های ایران شدند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱/۷۰۸). در واقع دولت پهلوی دوم هدف خود را مدرن‌سازی جامعه ایران قرار داده بود که هدف نهایی آن غربی شدن نظام آموزشی در دانشگاه‌ها بود و در این بین نقش رؤسای دانشگاه‌ها بسیار مهم بود.

مأمورین سفارت آمریکا در تهران، از انجمن ایران و آمریکا به‌عنوان عامل تقویت رابطه با ایران یاد می‌کردند و امیدوار بودند که انجمن بعد از انقلاب هم به همان شیوه دوره قبل از انقلاب فعالیت‌هایش را ادامه دهد (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱/۲۴۳). علاوه بر این، سفارت به آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک موقعیت بسیار مناسب برای ادامه فعالیت انجمن در ایران اشاره کرد و بر تأسیس مؤسساتی از این قبیل تأکید داشت؛ چرا که مؤسسات را پنجره‌های باز آمریکا جهت حضور در ایران می‌دانستند، بنابراین درصدد بودند تا این مؤسسات را هر چه بیشتر توسعه دهند و برنامه را به شکلی جلو ببرند که کاملاً اهداف و مقاصد آن را تأمین کند.

آمریکایی‌ها پس از پیروزی انقلاب اسلامی خیلی تلاش کردند که در اوایل انقلاب اسلامی، انجمن ایران و آمریکا به‌ویژه در تهران و اصفهان فعالیت خودش را از سر بگیرد. از این رو کاردار سفارت آمریکا در تهران از ابراهیم یزدی، وزیر امور خارجه ایران، درخواست کمک کرد: «من از شما در مورد موضوع انجمن ایران و آمریکا در اصفهان ... استمداد می‌طلبم.

همان‌طور که می‌دانید، انجمن ایران و آمریکا یک مؤسسه فرهنگی خصوصی است که سعی دارد روابط بین ملت ایران و آمریکا را از طریق برنامه تبادل و وقایع فرهنگی، کتابخانه و جلسات ملاقات و کلاس‌های انگلیسی برای ایرانیان و کلاس‌های فارسی برای آمریکاییان حفظ کند و بهتر سازد. دفاتر انجمن در تهران و سایر شهرستان‌ها اجازه‌نامه‌شان را از طریق وزیر فرهنگ دریافت داشته‌اند ... رئیس انجمن ایران و آمریکا در اصفهان ... نامه‌ای از ... رئیس کل دفتر تعلیم و تربیت اصفهان دریافت داشت مبنی بر اینکه انجمن ایران و آمریکا یک مدرسه زبان خارجه است نه یک مؤسسه فرهنگی، و دستور داده است که انجمن تا زمانی که اجازه‌نامه رسمی مدرسه را دریافت نداشته، بسته باشد و باید تابع مقررات مدارس باشد» (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۴/۲۷۳).

با این اوصاف مشخص می‌شود که آمریکا برای نفوذ در نهادهای آموزشی ایران از هر ابزاری استفاده می‌کرد و تمامی موانع و دشواری‌ها هم از تصمیم آمریکا برای نفوذ خود نمی‌کاست، به طوری که در اسناد لانه جاسوسی آمریکایی‌ها به این مسئله اشاره دارند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۴/۱۴۱-۱۴۰). در نهایت تلاش تقاضای آمریکایی‌ها با مسئولین دولت موقت جواب داد و انجمن ایران و آمریکا فعالیت خود را از سر گرفت (ساکما، ش. سند: ۲۹۳/۷۹۲۷۱). آمریکایی‌ها اگرچه بعد از انقلاب، به دنبال بازگشایی انجمن ایران و آمریکا در قالب فعالیت‌های فرهنگی بودند و کوشیدند تا با تحقیق درباره‌ی تاریخ و فرهنگ ایران و مذهب روابط دوستانه خود را با ایران انقلابی نشان دهند، اما از تفاوت سیاست‌های فرهنگی ایران قبل از انقلاب با ایران بعد از انقلاب هم گلیه داشتند و آن را مانعی برای اهداف خود ارزیابی نمودند (اسناد لانه جاسوسی، ۱۳۸۶: ۱/۲۲۷).

نتیجه‌گیری

روابط فرهنگی ایران و آمریکا در فاصله سال‌های ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ ش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود؛ چرا که آمریکا در تلاش بود تا از مشکلات سیاسی میان ایران و انگلستان و انفعال دیگر کشورها استفاده کرده و حوزه‌های نفوذ خود را با پشتوانه فرهنگی افزایش دهد. از مرداد ۱۳۳۲ تا بهمن ۱۳۵۷ ش روابط فرهنگی ایران و آمریکا وارد مرحله جدیدی شد. آمریکا برای پیشبرد اهداف فرهنگی خود دست به اقداماتی زد که می‌توان به آموزش معلمان جوان از طبقه متوسط،

کمک به رشد و توسعه آموزش عالی و تقویت بنیه علمی دانشجویان، ترویج شیوه زندگی غربی به‌عنوان الگو، گذر از جامعه سنتی در ایران اشاره نمود. در این بین سیاست‌های فرهنگی آمریکا در نهادهای آموزشی تنها مختص به دانشگاه‌ها نمی‌شد؛ بلکه دیگر نهادها همانند مدارس و انجمن ایران و آمریکا هم جزو اولویت‌های سفارت آمریکا در تهران بود. همکاری‌های فرهنگی ایران و آمریکا در دوره پهلوی در قالب انجمن شامل اعزام دانشجو، استاد دانشگاه، تشکیل سمینارهای آموزشی، اعطای بورس تحصیلی، معافیت اساتید آمریکایی حاضر در ایران از پرداخت مالیات و غیره می‌شد.

کتابنامه

الف) اسناد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی (ساکما): ۲۹۳/۳۳۳۸۲؛ ۲۹۷/۳۷۵۴۹؛ ۲۹۶/۲۲۸۹۹؛ ۲۹۳/۵۶۸۲؛ ۲۹۷/۲۶۳۹۲؛ ۲۹۷/۴۸۰۰۳؛ ۳۱۰/۴۰۶۷۹؛ ۳۵۱۸۳/۲۳۰؛ ۲۳۰/۱۰۷۷۹۷؛ ۲۶۶۵۰/۲۴۰؛ ۳۷۷۲۳/۲۳۰؛ ۲۹۷/۴۸۰۰۳؛ ۲۳۰/۳۷۷۲۳؛ ۳۵۰/۷۷۵۸؛ ۲۶۴/۲۸۱۹۹؛ ۲۹۸/۱۰۴۴۹۶؛ ۹۹۸/۵۱۹۵؛ ۲۹۳/۴۰۵۰۹؛ ۲۹۷/۴۵۶۹۳؛ ۲۹۳/۷۹۲۷۱؛ ۲۴۰/۸۹۰۷۶؛ ۲۹۷/۴۱۴؛ ۹۸/۲۹۷/۶۷۵۷۴.

اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه (استادوخ): ۱۰۲-۱۲-۲۵-۱۳۲۳؛ ۱۲-۳۳-۱۳۲۴. اسناد روابط خارجی آمریکا درباره نهضت ملی شدن نفت ایران، ترجمه عبدالرضا (هوشنگ) مهدوی، اصغر اندرودی، تهران: علمی، ۱۳۸۳. اسناد لانه جاسوسی آمریکا، ج ۱ تا ۱۱، به کوشش دانشجویان مسلمان پیرو خط امام، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۶. ماجرای سوءقصد به شاه در کاخ مرمر به روایت اسناد ساواک، تهران: مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۸۷.

ب) کتاب

خامه‌ای، انور، *خاطرات انور خامه‌ای*، تهران: بینا، ۱۳۶۳. روبین، باری، *جنگ قدرت‌ها در ایران*، ترجمه محمود مشرفی، تهران: انتشارات آشیانی، ۱۳۶۳. ساتن، ال، *نفت ایران*، ترجمه رضا رئیس توسی، تهران: صابرین، ۱۳۷۲. صدیق، عیسی، *تاریخ و فرهنگ ایران*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.

۷۶..... نشریه علمی تحقیقات اسنادی انقلاب اسلامی، سال چهارم، شماره ۷، بهار و تابستان ۱۴۰۱

کینزر، استفن، همه مردان شاه، ترجمه شهریار خواجهیان، تهران: شرکت انتشارات اختران کتاب، ۱۳۸۲.

گازیوروسکی، مارک جی، دیپلماسی آمریکا و شاه، ترجمه جمشید زنگنه، تهران: رسا، ۱۳۷۲.
لپینگ، بریان، سقوط امپراطوری انگلیس و دولت دکتر مصدق، ترجمه محمود عنایت، تهران: انتشارات کتابسرا، ۱۳۶۵.

نانز، آلن و یونا الکساندر، تاریخ مستند روابط دوجانبه ایران و آمریکا، ترجمه سعیده لطفیان، تهران: قومس، ۱۳۷۸.

نای، جوزف، قدرت نرم، ترجمه سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۸۹.

هوشنگ مهدوی، عبدالرضا، سیاست خارجی ایران در دوره پهلوی، تهران: نشر البرز، ۱۳۸۰.

ج) مقاله

«نقدی بر سازمان دیپلماسی ایران عصر پهلوی»، گفت‌وگو با مجید مهران، فصلنامه تاریخ معاصر ایران، ش ۹، بهار ۱۳۷۸، صص ۲۴۷-۳۳۸.

د) روزنامه

اخبار هفته، س ۳، ش ۱، پنجشنبه ۱۱ اردیبهشت ۱۳۳۷.

اخبار هفته، س ۳، ش ۲، پنجشنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۳۳۷.

اخبار هفته، س ۴، ش ۱۲، پنجشنبه ۲۱ تیر ۱۳۳۸.

اطلاعات، س ۳۸، ش ۷۴۷، ۱۳۴۳.

اطلاعات، س ۴۰، ش ۱۲۰۰۷، ۳۱ خرداد ۱۳۴۵.

کیهان، شنبه ۴ آبان‌ماه ۱۳۴۲، ش ۶۰۷۹.

مرزهای نو، ش ۹، ۱۳۵۶.

مرزهای نو، ش ۱۲، ۱۳۴۴.

ه) لاتین

Richard T. Arndt, **The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century**, Publisher : POTOMAC BOOKS; New edition, 2007.

<p>IRAN-AMERICA SOCIETY MESHEH SEMI-MONTHLY BULLETIN SEPT. 7-SEPT. 19, 1959</p>	<p>برنامه ۱۵ روزه انجمن ایران و آمریکا - مشهد از پانزده الی ۲۷ شهریورماه ۱۳۳۸</p>
<p><u>Monday Sept. 7</u> 7:00 p.m. in the garden DOCUMENTARY FILMS</p>	<p><u>دوشنبه پانزدهم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر نمایش فیلمهای آمریکائی</p>
<p><u>Tuesday Sept. 8</u> 7:00 p.m. in the garden Lecture by Professor H. Harvard Arnason, visiting art historian. (THE RISE OF AMERICAN CULTURE)</p>	<p><u>سه شنبه شانزدهم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر سخن رانی پرفسور ه. هاروارد آرناسن مورخ هنری آمریکا درباره (پیدا شدن فرهنگ آمریکا)</p>
<p><u>Wednesday Sept. 9</u> 7:00 p.m. at the University. (CONTEMPORARY AMERICAN ART) will be the subject of Professor Arnason's second lecture.</p>	<p><u>چهارشنبه هفدهم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر در دانشکده ادبیات سخن رانی پرفسور ه. هاروارد آرناسن درباره (هنر معاصر آمریکا)</p>
<p><u>Thursday Sept. 10</u> 7:00 p.m. in the garden. BINGO - jackpot prize 1200 rls.</p>	<p><u>پنجشنبه هجدهم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر بازی بینگوایزه بزرگ ۱۲۰۰ ریال</p>
<p><u>Friday Sept. 11</u> IRAN-AMERICA SOCIETY PICNIC.</p>	<p><u>جمعه نوزدهم شهریور</u> پیکنیک</p>
<p><u>Saturday Sept. 12</u> 6:30 p.m. in the garden Conversation tea in English</p>	<p><u>شنبه بیستم شهریور</u> ساعت شش و نیم بعدازظهر مکالمه بزبان انگلیسی و صرف چای</p>
<p><u>Monday Sept. 14</u> 7:00 p.m. in the garden DOCUMENTARY FILMS</p>	<p><u>دوشنبه بیست و دوم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر نمایش فیلمهای آمریکائی</p>
<p><u>Tuesday Sept. 15</u> 7:00 p.m. in the garden BINGO</p>	<p><u>سه شنبه بیست و سوم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر بازی بینگو</p>
<p><u>Wednesday Sept. 16</u> 7:00 p.m. Martha Baumberger will conduct the first of a series of three programs ENJOYING WESTERN MUSIC</p>	<p><u>چهارشنبه بیست و چهارم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر اولین برنامه از سه برنامه (محظوظ شدن از موسیقی غربی) برعهده مارتا بامبرگر</p>
<p><u>Saturday Sept. 19</u> 7:00 p.m. in the garden Conversation tea in English</p>	<p><u>شنبه بیست و هفتم شهریور</u> ساعت ۷ بعدازظهر مکالمه بزبان انگلیسی و صرف چای</p>

<p>IRAN-AMERICA SOCIETY MESHEH SEMI-MONTHLY BULLETIN SEPT. 22 - October 3, 1959</p> <p><u>Tuesday Sept. 22</u> 7:00 pm. B I N G O Jackpot 14.00 Rls.</p> <p><u>Wednesday Sept. 23</u> 7:00 pm. Second lecture of series "UNDERSTANDING WESTERN MUSIC" by Martha Saumberger.</p> <p>REGISTRATION FOR FALL TERM Sept. 23-28 5:10-8:00 pm.</p> <p>Wed. Sept. 23 Classes I and II Thurs. Sept. 24 Classes III and IV Sat. Sept. 26 Classes V and VI Mon. Sept. 28 Classes VII, VIII and IX</p> <p><u>Tuesday Sept. 29</u> 7:00 pm. B I N G O</p> <p><u>Wednesday Sept. 30</u> 7:00 pm. Third lecture of series "UNDERSTANDING WESTERN MUSIC" by Martha Saumberger.</p> <p><u>Thursday Oct. 1</u> Fall term classes begin.</p> <p><u>Saturday Oct. 3</u> 6:30 Conversation tea in English led by Misses 'Sis' Ward and Charlotte Self.</p> <p>***** IAS NEWS ITEMS.</p>	<p>برنامه ۱۵ روزه انجمن ایران و آمریکا - مشهد از ۳۰ شهریور تا ۱۰ مهرماه ۱۳۳۸</p> <p>سه شنبه سی ام شهریور بیست و دو ساعت ۷ بعد از ظهر باجایزه بزرگ یک هزار و چهارصد ریال نقد چهارشنبه ۳۱ شهریور ساعت ۷ بعد از ظهر قسمت دوم برنامه خانم (مارتا بامبرگر) درباره د رتک موسیقی غربی. این برنامه به بهترین کیفیت انتقال یافته و ضبط و تهیه از اعضای محترم تلافا میشود. وقت را با ما تلفات فرمایند. ثبت نام برای کلاسهای انگلیسی دوره پاییزه از سی و یک شهریور تا پنجم مهر از ساعت ۸ تا ۱۰ بعد از ظهر چهارشنبه ۳۱ شهریور کلاسهای اول و دوم پنجشنبه اول مهر سوم و چهارم شنبه سوم مهر پنجم و ششم دوشنبه پنجم مهر هفتم و هشتم و نهم کلاسها از روز سه شنبه ششم مهر آغاز خواهد شد سه شنبه ۶ مهرماه ساعت ۷ بعد از ظهر چهارشنبه ۷ مهرماه بیست و دو ساعت ۷ بعد از ظهر سومین دوره برنامه خانم (مارتا بامبرگر) درباره د رتک موسیقی غربی پنجشنبه ۸ مهرماه شروع کلاسهای پاییزه شنبه ۱۰ مهرماه ساعت ۶/۳۰ بعد از ظهر گفتگو زبان انگلیسی و صرف جای میدانگان آمریکایی سارتند از خانم سیس وارد و شارلوت سلف</p> <p>***** اخیرا انجمن</p>
--	--

برنامه های ماهانه انجمن ایران و آمریکا شعبه مشهد (ساکما، ش سند ۲۲۷/۴۷۶۷)

انجمن ایران و آمریکا شیراز
برنامه فیلمهای مستند برای ماههای مه و ژوئن ۱۹۷۰
 برآید با ۴۶/۲/۱۱ تا ۴۶/۴/۶

با کمال خوشوقتی باستحضار اعضا و دوستان محترم انجمن میسراند که فیلم جالب آپولو ۱۳ برای انجمن رسیده که بشرح زیر نشان داده میشود. برنامه فیلم در ساعت ۷ بعد از ظهر در کتابخانه انجمن انجام میگردد -

شنبه ۲۴ اردیبهشت	ویژه اعضا انجمن و مهمانان آنها
شنبه ۲۶	دانشگاه ایران
شنبه ۲۷	شاگردان انجمن
دوشنبه ۲۹	مدعوین و بزرگان شهر
سه شنبه ۳۰	برای عموم

+++++

تاریخ	نام فیلم	توضیح
۴ خرداد	بلند تر و وسیعتر کنسرت جوانانگان و نوازندگان سیار	در باره مسابقات قهرمانی در ایالات متحده
۱۱ خرداد	مشکلات زندگی شهری ساختن نه نای نو	پیشرفت معماری در ایالات متحده
۱۸ خرداد	مخالصه در راه اتم معماران فضا نورد کشف رازهای طبیعت	در باره تحقیقات اتمی و کارشناسان اتم فعالیتهای کارشناسان فضائی در تهیه وسایل پرتاب فضا نورد اكتشافات تحت الارضی در اوقیانوس آرام
۲۵ خرداد	مرکز آمریزر تفاهم بین المللی در دانشگاه پل سرتا سری جهان	فعالیت دانشگاههای مختلف آمریکا دانشگاه اریزونا و دانشجویان خارجی آن فعالیت علمی سازمان فولبرایت در کشورهای جهان
۸ خرداد	حمل و نقل در آمریکا تکنیک و فنای	مراسم جشن و سور در قسمتهای مختلف آمریکا
	تجول بزرگ اقتصادی در بازار جهانی صافرت با اوقیانوس سالان	در این فیلم سفر رئیس جمهور سابق آمریکا آقای جانسون پیشورهای کنار اوقیانوس ساکن در سال ۱۹۶۶ نشان داده میشود

+++++

(Handwritten signature)

پخش فیلم هایی با خصوصیات زندگی آمریکایی برای ایرانیان توسط انجمن ایران و آمریکا شعبه شیراز (ساکما، ش سند ۳۵۰/۷۷۵۸)

**PROPOSED
CONSTITUTION OF THE IRAN-AMERICA
SOCIETY**

انجمن‌نامه ایران و آمریکا
(طرح پیشنهادی هیئت مدیره به مجمع عمومی انجمن)

(Draft Proposed by the Board of Directors to the
Membership)

ماده اول (تغییر نکرده است)

Article 1 (unchanged)

An association entitled "The Iran-America Society" is formed with headquarters in Tehran and, when need arises, with branches in the provinces.

جمعیتی بنام « انجمن ایران و آمریکا » تشکیل میشود که مرکز آن در تهران و شعبه‌های آن در صورت لزوم در استانها تاسیس خواهد شد.

ماده دوم (تغییر نکرده است)

Article 2 (unchanged)

The objects of the Society are as follows :

A. To develop relations of friendship and sympathy between the Iranian and American nations ; to endeavor to make these two nations better known to each other and thus draw them closer.

مقاصد این انجمن عبارت است از :

الف- بسط روابط دوستانه و وداد بین دو ملت ایران و آمریکا و سعی در اینکه این دو ملت یکدیگر را بیشتر بشناسند و بهم بیشتر نزدیک شوند.

B. To make known to the people of Iran and the United States by means of English and Persian classes, lectures, publications, books, and films, the social, scientific, literary, cultural, industrial, commercial, and educational life of the United States and Iran.

ب- معرفی اوضاع اجتماعی و علمی و ادبی و فرهنگی و صنعتی و تجاری و تربیتی ایران با آمریکا و بالعکس بوسیله

C. To promote the development of relations between the peoples of the two countries in the realms of literature, science, art, industry, commerce, and economics, and to help the scientific and cultural institutions which have been organized for this purpose in Iran and in America; to encourage Iranian merchants to send Iranian products and manufactures of the proper quality to America; to introduce the arts and products of each country to the people of the other.

د- جلب توجه موسسات امریکائی و امریکائیان بایران و بالعکس سعی در اینکه برای آنان تسهیلات و راهنماییهای لازم بشود و همچنین اقدام باعزام دانشمندان صلاحیتدار ایرانی برای شناساندن ایران و آشنائی با اوضاع امریکا.

ه- ایجاد و حفظ روابط با جمعتهائیکه بهمین مقاصد در امریکا تشکیل یافته است.

و- راهنمایی و کمک بدانشجویان ایرانی که قصد عزیمت و ادامه تحصیل در امریکا داشته باشند و راهنمایی و کمک به

1

Article 3

The Society shall be governed by three Councils :

1. The General Assembly
2. The Board of Directors
3. The Executive Board

2

<p>مقتضی بدانند مجمع عمومی را بطور فوق العاده دعوت کند و نیز بتقاضای کتبی بیست تن از اعضاء انجمن که بطور وضوح موضوع مذاکرات مجمع عمومی فوق العاده را تعیین کرده باشند هیئت مدیره ممکن است مجمع عمومی فوق العاده را تشکیل دهد ولی تنها مطلبی که در مجمع مزبور مورد بحث قرار خواهد گرفت همان مطلبی است که در درخواست کتبی تصریح شده است.</p> <p>ب- جلسات مجمع عمومی اعم از جلسات عادی یا فوق العاده حد اقل با حضور یکدهم اعضاییکه حق رای دارند موعده مقرر از اعضاء دعوت بعمل آید و برنامه جلسه قبلا برای آنها فرستاده شود در صورتیکه عده دارندگان حق رای از پانصد نفر کمتر باشد حد اقل عده حاضر نباید کمتر از ۴۰ نفر باشد.</p> <p>ب- وظیفه مجمع عمومی انتخاب ۲۱ نفر با رای مخفی از میان اعضاء انجمن برای هیئت مدیره است.</p> <p>۴</p>	<p>ballot from among the general membership of the Society twenty-one members to the Board of Directors.</p> <p>D. The members of the Board of Directors shall be elected for a term of one year, and may be extended until such time as a new Board is elected.</p> <p>E. The composition of the Board shall include American members not to exceed ten in number. No member shall be eligible for nomination as a Director for more than three consecutive terms in office.</p> <p>F. Such persons are eligible to vote who hold a membership card. Membership cards are given to those who have paid up their annual membership fees.</p> <p>G. Such persons are eligible for election who have been a member of the Society for at least two years, except in the case of American members, with respect to whom the two-year requirement shall be waived.</p> <p>H. The administrative members of the Service Staff may not be elected to the Board of Directors.</p> <p>I. A nomination procedure for the annual elections is provided in the Addendum to this Constitution.</p> <p style="text-align: center;">The Board of Directors</p> <p style="text-align: center;">Article 5</p> <p>A. The Board of Directors shall meet one week</p> <p>4</p>
<p>The Society shall have an Executive Director who heads the Service Staff (teachers and administrative employees), and a sufficient number of Committees. The Executive Director and the Committees shall report to the Executive Board.</p> <p style="text-align: center;">The General Assembly</p> <p style="text-align: center;">Article 4</p> <p>A. The General Assembly shall meet once a year in the month of Ordibehesht (April 21-May 21).</p> <p>In addition to the annual meeting, the Board of Directors, in its discretion may call special meetings, either upon its own initiative, or upon written request signed by at least twenty members and clearly stating the subject to be discussed; it being understood that only this subject can be brought up in the special meeting.</p> <p>B. For regular and extraordinary meetings, the members shall be notified and sent a copy of the agenda at least ten days before the date set. A quorum shall consist of at least one tenth of the members in good standing in Tehran. When the number of members eligible to vote is less than 500, a quorum shall consist of at least 40 members.</p> <p>C. The General Assembly shall elect by secret</p> <p>3</p>	<p>دانشجویان امریکائی که بخواهند در ایران بمطالعه و تحصیل بپردازند.</p> <p><u>ماده سوم- انجمن ایران و آمریکا را سه هیئت ذیل اداره خواهند کرد.</u></p> <p>مجمع عمومی، هیئت مدیره، هیئت عامله</p> <p>انجمن یکنفر مدیر عامل وبعده کافی کمیسیون و معلم و عضو اداری خواهد داشت.</p> <p>مدیر عامل و کمیسیونها تحت نظر هیئت عامله و معلمین و اعضاء اداری تحت نظر مدیر عامل ووظایف خود را انجام خواهند داد.</p> <p style="text-align: center;">مجمع عمومی</p> <p style="text-align: center;"><u>ماده چهارم-</u></p> <p>الف- مجمع عمومی عادی سالی یکبار در اردیبهشت ماه تشکیل میشود.</p> <p>علاوه بر مجمع سالیانه هیئت مدیره میتواند در صورتیکه</p> <p>۳</p>